

СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДУ ПЕРЕКОНАННЯ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ У СФЕРІ НАДАННЯ РЕКЛАМНИХ ПОСЛУГ

ПАТЕРИЛО Ірина Володимирівна - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

ORCID ID: 0000-0002-3943-2906

УДК 342.228+342.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.1.8>

Наукова стаття присвячена способам реалізації методу переконання щодо поводження з небезпечними відходами у сфері надання рекламних послуг. Акцентовано увагу, що аналіз європейського та українського законодавства показує, що законодавство України частково відповідає вимогам Директиви 2008/98/ЄС (ступінь відповідності низький). З метою гармонізації з Директивою законодавство України у сфері поводження з відходами потребує суттєвої модифікації. Значним недоліком у цій сфері є неузгодженість та різноманітність визначень відходів.

Зроблено висновок, що забезпечення надання рекламних послуг в Україні щодо запобігання небезпечних відходів, з урахуванням законодавства в зазначеній сфері, особливостей діяльності відповідних державних органів, суб'єктів господарювання приватної форми власності та фізичних осіб — підприємців, видно наступні способи реалізації методу переконання: проведення форумів з обміну досвідом (у т.ч. за участю представників іноземних компаній, фірм) щодо запобігання небезпечних відходів; інформування виробників, розповсюджувачів реклами та рекламодавців про механізм адміністративно-правового впливу в зазначеній вище сфері публічної діяльності щодо запобігання небезпечних відходів; застосування заходів заохочення щодо запобігання небезпечних відходів; створення сприятливих психологічних умов на робочому місці щодо запобігання небезпечних відходів; проведення зібрань трудових колективів щодо запобігання небезпечних відходів; залучення до роботи спе-

ціалістів у галузі психології щодо запобігання небезпечних відходів; проведення індивідуальних бесід щодо запобігання небезпечних відходів.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, захист прав споживачів, метод переконання, небезпечні відходи, управління, реклама, рекламні послуги.

Розглядаючи проблемні питання стану природного середовища на етапі сьогодення, необхідно чітко усвідомити, що довкілля – це система, яка існує самостійно і водночас безпосередньо впливає на життєдіяльність людства. Зростання потреб людей у різноманітних предметах споживання призводить до нарощування виробничих потужностей і почасти впливає на зміну життєспроможності екосистем у своїй першоснові, особливо, якщо вони перебувають у межах життєвих інтересів людини. Як показує історичний хід розвитку людини, навіть уявляючи і розуміючи пагубний вплив від результатів своєї діяльності, вона не в змозі справитися зі спокусою власного збагачення і накопичення благ. Переважна більшість проблем у природному середовищі відбувається саме завдяки діяльності людини.

Для більшості з нас поняття «відходи» обмежується пакетами побутового сміття, які щотижня виносяться з нашого дому. Але хто з нас насправді усвідомлює реальні об'єми та небезпеку, яку несуть у собі для нашого здоров'я та навколишнього середовища відходи?

Актуальність цієї проблеми пов'язана з неоднозначністю в розумінні поняття «відходи» в нашій країні, а також з необхідністю імплементації європейського законодавства щодо відходів.

Не зважаючи на актуальність проблеми відходів, сьогодні залишаються невирішеними наступні проблеми. Значні обсяги утворення відходів через сировинну орієнтацію економіки й переважання застарілих технологій основних виробництв; прогресуючий характер накопичення відходів і посилення їх негативного впливу на довкілля і здоров'я людей; нерозвиненість чи практична відсутність інфраструктури знешкодження та захоронення небезпечних відходів; проблематичність виділення земель під розміщення побутових відходів; недостатньо налагоджений облік відходів та моніторинг їх потоків, невизначеність щодо їх ідентифікування і класифікування; повільне впровадження сучасних методів переробки та утилізуванню відходів; недосконалість законодавчої та нормативно-методичної бази щодо поводження з відходами.

Рамковою Директивою 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року «Про відходи та скасування деяких Директив» визначено терміни та поняття щодо відходів. Зокрема, згідно зі статтею 3 Директиви: «відходи» — будь-яка речовина чи предмет, яких власник позбувається, має намір чи зобов'язаний позбутися [1].

Незважаючи на те, що екологічне законодавство ЄС є достатньо розгалуженим і його норми є більш дієвими, ніж в Україні, визначення поняття «відходи» в ньому формальне. Основною ознакою в такому визначенні виступає намір або дії по видаленню відходів, тобто юридична сторона поводження з відходами [2, с. 420].

Невизначеність і неоднозначність трактування поняття «відходи» зумовлює необхідність ретельного аналізу та вивчення зазначеної категорії в усіх сферах діяльності держави, окремих галузей промисловості та громадян з метою прийняття оптимальних рішень у сфері управління та поводження з відходами. Аналіз наявних визначень терміна «відходи» в українському законодавстві показує, що значна їх кількість за сво-

єю суттю, так чи інакше, відносить до цього поняття ще й вторинні ресурси, а деякі з визначень є суперечливими і логічно неповними за змістом. Так, переважно враховуються такі правові аспекти, як походження, власник відходів, його наміри та обов'язки в частині поводження з відходами, проте майже відсутні економічна та екологічна складові. Саме екологічна складова, що є найбільш соціально спрямованою, повинна пронизувати всі підходи, забезпечуючи тим самим єдність пріоритетів у подоланні загальної проблеми і забезпеченні екологічної безпеки. Стає очевидним необхідність уточнення сутності поняття «відходи» та врахування міжгалузевого характеру поняття.

Ціль впровадження класифікації відходів полягає в необхідності забезпечити єдиний порядок систематизації відходів за їх походженням, фізико-хімічними характеристиками, що дозволить зменшити негативний вплив відходів на навколишнє середовище, здоров'я людини, визначити екологічно безпечні напрямки поводження з відходами, включаючи способи видалення та/або утилізації [3, с. 28].

Відповідно до Закону України «Про відходи» небезпечні відходи – це відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними [4].

Серед юридичних ознак небезпечних відходів, як об'єкта правовідносин у сфері поводження з небезпечними відходами, визначаються наступні:

- а) віднесення таких предметів, речовин, матеріалів до поняття “відходи”, наявність відповідних характерних ознак;
- б) наявність у таких видів відходів об'єктивних хімічних, фізичних, біологічних, інших небезпечних властивостей;
- в) такі відходи повинні характеризуватись підвищеним екологічним ризиком заподіяння шкоди здоров'ю та життю людини, навколишньому природному середовищу;

г) поводження з небезпечними відходами вимагає від учасників такої діяльності наявності спеціальної правосуб'єктності;

д) віднесення відходів до небезпечних повинно здійснюватися, у тому числі, на рівні офіційно визначених Переліків таких видів відходів [4]/

Згідно з п. 8 ст. 17 Закону України «Про відходи» суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами зобов'язані визначати склад і властивості відходів, що утворюються, а також за погодженням із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища ступінь їх небезпечності для навколишнього природного середовища та здоров'я людини [4].

Поступове наближення законодавства України до права ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до Додатка ХХХ до Угоди про асоціацію (ст. 363) [5]. Ним передбачено певні заходи у сфері управління відходами та ресурсами, а саме адаптація декількох директив ЄС у цій сфері, зокрема:

1) Директива № 2008/98/ЄС про відходи та скасування деяких Директив;

2) Директива № 1999/31/ЄС про захоронення відходів зі змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003/;

3) Директива № 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви № 2004/35/ЄС.

Угодою про асоціацію визначено також часові рамки імплементації директив, зокрема, стосовно відходів. Так, передбачається, що приведення законодавства України у відповідність до вимог Директиви № 2008/98/ЄС (про відходи) має бути здійснено протягом трьох років з моменту набрання Угодою чинності (прийнята 27.06.2014 року, ратифікована 16.09.2014 року), для окремих норм передбачається 5-річний строк імплементації.

Для вимог Директиви № 1999/31/ЄС (про захоронення відходів) передбачено їх введення в дію через 6 років з моменту набрання Угодою чинності, однак, для будь-яких нових об'єктів (передусім полігонів)

зазначені вимоги вступають у силу відразу. Щодо Директиви № 2006/21/ЄС (про управління відходами видобувної промисловості) передбачається приведення законодавства України до її вимог протягом 5 років з моменту набрання Угодою чинності, для окремих норм можуть бути встановлені корективи [2].

Коротко коментуючи вибір саме зазначених трьох директив, як таких, що підлягають обов'язковій імплементації в рамках Угоди про асоціацію, слід керуватись їх центральною роллю в правовому полі і наявністю в цих сферах суттєвих прогалів у вітчизняному законодавстві.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 року № 371 було затверджено перелік актів законодавства ЄС, імплементація яких здійснюється згідно із схваленими планами. До таких актів у сфері управління відходами віднесено лише перші дві зазначені вище директиви.

В Україні загалом сформовано законодавство про відходи. У ньому визначено основні принципи і завдання державної політики у сфері поводження з відходами, закріплено основні вимоги і правила щодо екологічно безпечного поводження з ними, передбачено заходи щодо організаційно-економічного стимулювання утилізації відходів тощо. Так, державна політика щодо поводження з відходами знаходить відображення у низці нормативно-правових актів, серед яких: Закон України (ЗУ) «Про відходи» від 5 березня 1988 року, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року, Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року, Закону України «Про поводження з радіоактивними відходами» від 30 червня 1995 року, ЗУ «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 року, Закону України «Про металобрухт» від 5 травня 1999 року, Державний Класифікатор відходів ДК 005-96 (систематизований перелік кодів та назв відходів, призначений для використання у державній статистиці з метою надання різнобічної та обґрунтованої інформації про утворення, накопичення, оброблення (пе-

рероблення), знешкодження та видалення відходів) та інші.

Як один із методів переконання запобігання відходів є реклама.

Ю. П. Битяк, В. В. Зуй та А. Т. Комзюк вважають, що метод переконання є напрямком організаційно-запобіжної діяльності, суть якої полягає у впливі на свідомість і поведінку людей з метою формування в них правильних переконань, розуміння необхідності добровільно та сумлінно виконувати вимоги положень законів та інших правових норм, а зміст становить комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів розглядуваного впливу [6, с. 4].

Зважаючи на адміністративно-наглядову діяльність міліції, Ю. П. Битяк, В. В. Зуй та А. Т. Комзюк вважають, що метод переконання є напрямком організаційно-запобіжної діяльності, суть якої полягає у впливі на свідомість і поведінку людей з метою формування в них правильних переконань, розуміння необхідності добровільно та сумлінно виконувати вимоги положень законів та інших правових норм, а зміст становить комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів розглядуваного впливу [6, с. 4].

Досліджуючи адміністративно-правові засади діяльності вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України з питань морально-правового виховання курсантів, Л. І. Миськів стверджує, що метод переконання полягає в сприйнятті курсантом певної інформації та в добровільному, свідомому її засвоєнні. Використовується під час індивідуальних та групових бесід, на лекційних і практичних заняттях. Базується на такому доведенні інформації суб'єктом морально-правового виховання, коли ця інформація перетворюється у власні переконання курсанта [7, с. 61]. Проте, учений залишає поза увагою заходи заохочення курсантів керівництвом вищих навчальних закладів МВС України, які можуть проявлятися в оголошенні усної подяки із занесенням до особової справи, нагородження грамотою, врученні грошових коштів тощо.

Так, стосовно проведення форумів з обміну досвідом щодо запобігання небезпечних відходів (у т.ч. за участю представників

іноземних компаній, фірм) варто звернути увагу на той факт, що сучасний стан розвитку суспільства передбачає наявність значної кількості рекламних агентств, які займаються розробкою та розповсюдженням рекламної продукції, наданням інших послуг у галузі реклами чи маркетингу. Вони можуть відрізнятися за спектром послуг, які надаються, структурою та формою власності.

Більшість рекламних агентств займаються лише розповсюдженням реклами щодо запобігання небезпечних відходів на замовлення рекламодавця, проте існують цілі корпорації з надання рекламних послуг, які об'єднують у своєму структурному підпорядкуванні підприємства, основним видом діяльності яких є розробка рекламних проектів і виготовлення готової (закінченої) продукції. При цьому, відбувається моніторинг мережі Інтернет, друкованих засобів масової інформації, телевізійних програм, тощо. Нерідко фахівці у вказаній галузі використовують запозичення рекламних зворотів і ходів на основі зарубіжного досвіду[9].

Відтак, з метою покращення якості виготовленої рекламної продукції, що, у свою чергу, підвищить кількість замовлень на послуги просування та популяризації різних видів товарів, дирекція рекламних агентств нерідко звертається до організації та проведення міжнародних форумів, конференцій. До таких заходів залучаються фахівці в галузі рекламного бізнесу із закордонних компаній, фірм тощо. Вони діляться власним професійним досвідом у частині:

- рекламування нового виду товару (мається на увазі саме новий ринок споживачів, а не різновид товару);
- особливостей витіснення на ринку послуг одних агентств іншими (мова йде про активні та пасивні заходи конкуренції) щодо запобігання небезпечних відходів;
- технічних умов праці (забезпечення робітників усіма необхідними технічними засобами для виготовлення реклами, розроблення проектів, планів тощо) щодо запобігання небезпечних відходів;
- новітніх приладів для виготовлення зовнішніх засобів реклами (вітрин, табли-

чок, щитів і т.п.) щодо запобігання небезпечних відходів;

– організації офіційних заходів з метою презентації нової продукції щодо запобігання небезпечних відходів тощо [8].

Таким чином, форуми відзначеного спрямування покликані справляти позитивне враження на працівників рекламних агентств та їх структурних підрозділів з метою додержання останніми вимог керівництва та підвищення рівня їхньої правосвідомості у сфері надання рекламних послуг щодо запобігання небезпечних відходів. При цьому, слід зазначити, що такий різновид засобів переконання неправового характеру може також застосовуватися й державними органами (закладами, установами, організаціями), іншими суб'єктами господарювання приватної форми власності у вказаній сфері людської діяльності для правового виховання як цілого колективу, так і однієї особи з метою попередження вчинення певних порушень щодо запобігання небезпечних відходів [10].

Щодо інформування виробників, розповсюджувачів реклами та рекламодавців про механізм адміністративно-правового впливу в зазначеній вище сфері публічної діяльності, то в цьому випадку мова йде про дії компетентних органів управління, їх посадових осіб у вказаній сфері публічного права, що спрямовані на розповсюдження інформації нормативного характеру про порядок і підстави притягнення до відповідальності осіб щодо запобігання небезпечних відходів, винних у порушенні загальнообов'язкових правил поведінки, норм права, що встановлені та контролюються законодавством у цій галузі [11].

Тобто такого роду інформація розрахована не на пересічних громадян України, а на професіоналів у відповідній галузі. Вона може знаходити своє відображення як в усній формі, так і у форматі пам'ятки чи рекомендації [12].

Отже, щодо забезпечення надання рекламних послуг в Україні задля запобігання небезпечних відходів, з урахуванням законодавства в зазначеній сфері, особливостей діяльності відповідних державних органів, суб'єктів господарювання приват-

ної форми власності та фізичних осіб — підприємців, ми виділили наступні способи реалізації методу переконання:

– проведення форумів з обміну досвідом (у т.ч. за участю представників іноземних компаній, фірм) щодо запобігання небезпечних відходів;

– інформування виробників, розповсюджувачів реклами та рекламодавців про механізм адміністративно-правового впливу в зазначеній вище сфері публічної діяльності щодо запобігання небезпечних відходів;

– застосування заходів заохочення щодо запобігання небезпечних відходів;

– створення сприятливих психологічних умов на робочому місці щодо запобігання небезпечних відходів;

– проведення зібрань трудових колективів щодо запобігання небезпечних відходів;

– залучення до роботи спеціалістів у галузі психології щодо запобігання небезпечних відходів;

– проведення індивідуальних бесід щодо запобігання небезпечних відходів.

Література

1. Директива Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування деяких Директив. URL.: <http://www.menr.gov.ua>.

2. Пікінер В. В. Поняття «відходи»: правовий, економічний та обліковий підходи. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 3 (24). С. 418-423

3. Жуковський Т. Ф. Впровадження в Україні європейського підходу до класифікації відходів. *Technology audit and production reserves (Технологічний аудит та резерви виробництва)*. 2016. № 4/3(30). С. 27-32.

4. Про відходи : Закон від 05.03.1998 № 187/98-ВР. URL.: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони / Міжнародний документ від 27.06.2014; редакція від 30.11.2015. URL.: <http://zakon2.rada.gov.ua>

6. Битяк Ю. П., Зуй В. В., Комзюк А. Т. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Конспекти лекцій. Харків: Укр. юрид. академія, 1994. 44 с.

7. Миськів Л. І. Адміністративно правові засади діяльності вищих навчальних закладів МВС України з питань морально правового виховання курсантів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Леся Ігорівна Миськів. Харків, 2008. 203 с.

8. Марченко О.В. Метод убеждения как средство обеспечения представления рекламных услуг в Украине. *Порівняльно аналітичне право*. Електронне наукове фахове видання. 2014. №7. С. 125 – 127.

9. Leheza Ye., Filipenko T., Sokolenko O., Darahan V., Kucherenko O. (2020). Ensuring Human Rights in Ukraine: Problematic Issues and Ways of their Solution in the Social and Legal Sphere. *Cuestiones Políticas*. Vol. 37 №9 64 (enero-junio 2020). P. 123-136. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3764.10>

10. Leheza, Y., Dorokhina, Y., Shamara, O., Miroshnychenko, S., & Moroz, V. (2021). Citizens' participation in the fight against criminal offences: political and legal aspects. *Cuestiones Políticas*, 39(69), 212-224. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.12>

11. Лєгеца Є.О. Адміністративні послуги, що надаються міліцією громадської безпеки: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 Дніпропетровськ, 2011. 263 с.

12. Matviichuk, Anatolii. Shcherbak, Viktor. Sirko, Viktoria. Malicieva, Hanna. Leheza, Yevhen. 2022. Human principles of law as a universal normative framework: Principios humanos del derecho como marco normativo universal. *Cuestiones Políticas*, 40(75), 221-231. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4075.14>

SUMMARY

The scientific article is devoted to ways of implementing the method of persuasion regarding the handling of hazardous waste in the field of advertising services. Attention is drawn to the fact that the analysis of European and Ukrainian legislation shows that Ukrainian legislation partially meets the requirements of Directive 2008/98/EC (the degree of compliance is low). In order to harmonize with the Directive, the legislation of Ukraine in the field of waste management needs significant modification. A significant drawback in this area is the inconsistency and diversity of waste definitions.

It was concluded that ensuring the provision of advertising services in Ukraine regarding the prevention of hazardous waste, taking into account the legislation in the specified area, the specifics of the activities of the relevant state bodies, business entities of private ownership and natural persons - entrepreneurs, the following methods of implementation of the persuasion method were seen: conducting forums on the exchange of experience (including with the participation of representatives of foreign companies and firms) regarding the prevention of hazardous waste; informing manufacturers, distributors of advertising and advertisers about the mechanism of administrative and legal influence in the above-mentioned sphere of public activity regarding the prevention of hazardous waste; application of incentive measures for the prevention of hazardous waste; creation of favorable psychological conditions at the workplace regarding the prevention of hazardous waste; holding meetings of labor groups regarding the prevention of hazardous waste; involvement of specialists in the field of psychology in the prevention of hazardous waste; conducting individual discussions on the prevention of hazardous waste.

Keywords: administrative and legal principles, consumer rights protection, persuasion method, hazardous waste, management, advertising, advertising services.